

snit blevet ret kaotiske. Hvis forfatteren havde kendt F. Skrubbeltrangs klare og kritiske gennemgang af samme forløb (i Povl Engelstoft og Hans Jensen (red.): *Sociale studier i dansk historie efter 1857, 1930*), kunne disse dele af bogen være blevet mere overskuelige. En svaghed ved bogen er også, at kildehenvisningerne ofte mangler. Noteapparatet bringer en række mere eller mindre relevante realoplysninger. Hellere end en note om, hvornår kastanjen plejer at springe ud, havde man f.eks. set konsekvent oplyst, hvor de mange citater stammer fra, for det fremgår langt fra altid af selve teksten.

Trods sit omfang fører bogen således ikke forskningen meget videre på grund af sin overfladiske problemformulering og forfatterens mangelfulde kilde- og litteraturkendskab. Værdifulde detaljer er dog fremdraget i DsF-arkivet og pressen, bl.a. om levevilkår under lockouten. Selv om det især er det københavnske forløb, der har interesseret forfatteren, er denne side heller ikke udtømmende behandlet. Det vil imidlertid kunne lade sig gøre ved gennemgang af enkeltforeningernes jubilæumsskrifter og forhandlingsprotokoller, hvoraf en stor del formentlig stadig er bevaret. – Som et afgjort plus skal fremhæves bogens gode billedmateriale.

Dorrit Andersen

Søren Kolstrup: *Nakskov '31. Bidrag til arbejdsløshedsbevægelsens historie*. (Spar Knægt, 1977). 176 s.

Temaet for Søren Kolstrups spændende og pædagogisk veltilrettelagte bog er arbejderurolighederne i Nakskov i februar og maj 1931, deres forudsætninger, forløb og følger. Tiden er verdenskrisens gennembrud i Danmark og stedet et industrialiseret lokalsamfund, økonomisk domineret af Det Østasiatiske

Kompagni og politisk behersket af Socialdemokratiet.

Hændelsesforløbet er i korthed følgende: Med baggrund i en arbejdsløshedsprocent på omkring 30 og stillet over for udsigten til et balanceret kommunalregnskab invaderede De Arbejdsløses Organisation i februar byrådssalen og fremtvang en klækkelig forhøjelse af de midler, der var afsat til hjælpekasseunderstøttelse. Herefter fængsledes aktionens ledere, og den ekstraordinære bevilling modificeredes. Mere tumultagtige tilstande opstod, da DKP trodsede et demonstrationsforbud den 1. maj, og da et lovligt demonstrationstog dagen efter bevægede sig mod byens ting- og arresthus. For at genoprette ro og orden forstærkedes politiet, og militæret fra Vordingborg tilkaldtes for at patruljere i gaderne. Herpå fulgte flere fængslinger, en heftig forespørgselsdebat i Folketinget og endelig en række omstridte domme ved Højesteret.

Søren Kolstrup beskriver grundigt udviklingen fra det lokalpolitiske opgør omkring et knapt socialbudget, hvor DKP virkede som inspirator og katalysator, til det landspolitiske engagement af det samlede statsapparat. I denne anden fase illustreres ikke blot fronten mellem DKP og Socialdemokratiet, men tillige hvorledes Nakskov-sagen omfavnes af de gode viljer i form af den i juli 1931 dannede »Komiteen til forsvar for de dømte Nakskovarbejdere«. Komiteens kulturradikale islæt, først og fremmest repræsenteret af Poul Henningsen, måtte snart vige for en mere åbenlys udnyttelse fra DKP's side i forsøget på at mobilisere de arbejdsløse i kampen mod »klassejustitsen« og »socialfascismen«, således som disse fænomener efter DKP's mening legemliggjordes af Socialdemokratiet. Aksel Larsens berømte tale fra en robåd i Holmens Kanal forud for højesteretsdommen den 10. oktober 1931 danner i denne sammenhæng et i

ordets sande betydning teatralisk højdepunkt.

Søren Kolstrup vender sig fra begyndelsen imod den dominerende presses stempning af Nakskovbegivenhederne som kommunistisk inspirerede bølleoptøjer. Heller ikke DKP-historikeren Ib Nørlunds udlæggelse af hændelserne som et eksempel på de selvstændige bevægelers opståen inden for arbejderklassen huer forfatteren. I stedet vil han efterspore, »hvordan arbejdsløshed, fald i levestandard og dermed stigende materiel nød førte til politisk radikalisering. De arbejdsløse organiserede sig på eget initiativ – først senere støttedes de af DKP«. Begge myte-punkteringer er i lige grad lykkedes, idet det skal tilføjes, at »de selvstændige bevægelser« her forstås som suveræne, afgørende drivkræfter.

Forfatterens baggrund i gymnasieskolen fornægter sig ikke – bogen er som nævnt pædagogisk, ikke blot i formen. Den er forfattet ud fra et marxistisk historiesyn, hvad der ikke bør skræmme nogen, især ikke da sproget er herlig frit for at være indforstået. Glemmes må ikke billedredaktøren, Peter Heiberg, hvis bidrag af samtidige fotos og satiriske tegninger skærper appetitten under læsningen.

Hans Sode-Madsen

Karoline Jensen: *Jomfru Jensens erindringer*. (Forum, 1976). 278 s.

Blandt de senere års publikationer om arbejdsvilkår for kvinder i huset indtager denne bog en særstilling. Forfatteren lader kun tilfredshed komme til udtryk, og stort set har hendes liv efter læretiden kun været som leder af store køkkener i herskabshjem – den egentlige læretid lå da også på Amalienborg. Det er et snævert miljø; men bogen er en fortræffelig og unik kilde til belysning af husskik og

spisevaner i det allerøverste samfundslag i mellemkrigstiden. Dermed er dens fagmæssige funktion for historikeren slut.

Vagn Dybdahl

Mette Winge: *Dansk Børnelitteratur 1900–1945 – med særligt henblik på børneromanen*. (Gyldendal, 1976). 496 s.

Bl.a. for at fortsætte Inger Simonsens arbejde »Den danske børnebog i det 19. århundrede« har forfatteren skrevet denne disputats. Som baggrund for en solid gennemgang af den danske børneroman i det nævnte tidsrum har bogen to afsnit, der dels behandler »det litterære kredsløb« (forfatterrekruttering, anmeldelser, forbrug m.v.) dels børneogsproduktionens rødder i skole og ungdomsbevægelser.

Under gennemgangen af romanerne er der foretaget en tredeling af perioden, nemlig 1900–18, 1918–30 og 1930–45 efter forfattergenerationsprincippet. Ud over en præsentation af forfatterne belyses inden for hver periode synet på skole, samfund, familie m.v. (På grund af en mangelfuld indholdsfortegnelse er det noget besværligt at sammenligne periode for periode). Analysen er under de gældende forudsætninger veludført (medtaget er forfattere, der udgav fra ca. 5 romaner).

Den danske børnebog spillede imidlertid kun en begrænset rolle i børnenes litteraturvalg. Mange ville nok på denne baggrund foretrække at læse en fremstilling med udgangspunkt i *forbruget* i stedet for i *dansk produktion*. Mette Winge er selv klar over dette forhold og udtrykker det således: »Ved – at udelade de oversatte bøger har en komparativ synsvinkel ikke kunnet etableres, og vigtige aspekter forflygtiges« (s. 12).

Under gennemgangen af forfatternes syn på dette og hint må man derfor have